

Գիտություն

ՀՈՒՆԻՍ-
ՕԳՈՍՏՈՍ

№ 7-8

(367)

2022 թ.

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի թերթ

Հրատարակվում է 1993 թ. փետրվարից

Հրաչյա ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԸՆՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ես ընկել եմ պագշոտ Շամիրամի նետից,
Հին Հռոմն է զարկել ինչ մահացու խոցով,
Իմ արյունն են ոթել, խառնել Տղմուտ գետին,
Իմ լեզուն են այրել ատրուշանի բոցով:

Խաչ են դաշել կրծքիս բյուզանդական տեգով,
Արաբ նժույգների սմբակի տակ գցել,
Ինչ խարույկ են հանել մոնղոլների չեռքով,
Սիրտս օսմանական սվիններից ցցել:

Ինչ հայրենի մեր տան թխկենուց են կախել,
Եվ հոգիս են բանտել շղթաներով երկաթ,
Ինչ զարկել են, խարկել ու կենդանի թաղել...
Բայց ես դեռ կամ:

1966

**Այո՛, կանք և կլինենք, բանգի, ինչպես մեծն Սևակն էր
ասում՝ «Մենք քիչ ենք, սակայն մեզ Հայ են ասում»:**

Նորեյսան մրցանակի առաջին հայազգի դափնեկիր Արտեմ Փաթափությանին հանձնվեց ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր անդամի դիպլոմ

Ս.թ. հունիսի 16-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում տեղի ունեցավ ՀՀ ԳԱԱ նախագահության ընդլայնված հանդիսավոր նիստ, որի ժամանակ ամերիկահայ ակադեմիկոս գիտնական, Նորեյսան մրցանակի առաջին հայազգի դափնեկիր Արտեմ Փաթափությանին հանձնվեց ՀՀ ԳԱԱ պատվավոր անդամի դիպլոմ:

Միջոցառմանը մասնակցեցին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության անդամները, ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Վահրամ Դումանյանը, ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ Անի Իսախյանը, գիտնականներ, ուսանողներ: Արտեմ Փաթափությանին դափնեկիր դիմավորեց ծափերով:

«Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի ողջ անձնակազմի անունից շնորհավորում եմ ձեզ գիտության ոլորտում ամենաբարձր՝ Նորեյսան մրցանակի արժանանալու կապակցությամբ: Մայր հայրենիքում մենք բոլորս ուրախ և հպարտ ենք այս մեծ ձեռքբերման համար և համարում ենք, որ այն մեր ազգի կարևոր նվաճումներից է:

Գիտության և տեխնոլոգիաների ոլորտներում առկա խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ է համատեղել Հայաստանի և Սփյուռքի ջանքերը: Այս առումով ես

կցանկանայի արոճեսուր Փաթափությանին հետ քննարկել մի գաղափար՝ ԳԱԱ նախագահության ենթակայության ներքո ստեղծել առաջատար հետազոտությունների կենտրոն, որտեղ կմիավորվեն բնական գիտությունների բնագավառում ժամանակակից չափանիշներին համապատասխանող հետազոտություններ իրականացնող, Հայաստանի և Սփյուռքի գիտնականների ջանքերը զուգակցող գիտահետազոտական խմբեր: Պրոֆեսուր Փաթափությանին կխնդրենք ղեկավարել և համակարգել այդ կենտրոնի գիտական գործունեությունը», - ասաց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Աշոտ Սաղյանը:

«Շնորհավորում եմ հարգելի Արտեմ Փաթափությանին և մեզ, քանի որ մեր Գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատվավոր անդամների շարքը համալրվեց

Նորեյսան մրցանակի արժանացած առաջին հայազգի գիտնականով: Ձեր այցը Հայաստան հաճելի ալեկոծություն է առաջացրել մեր կրթական և գիտական համակարգում: Նման իրադարձությունները մեր երիտասարդ գիտնականների, ուսանողների, դպրոցականների մեջ ծնում են մեծ էներգիա, որպեսզի նրանք զբաղվեն գիտությամբ և ստեղծագործեն», - ասաց ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Վահրամ Դումանյանը:

Արտեմ Փաթափությանը շնորհակալություն հայտնեց ՀՀ ԳԱԱ-ին՝ պատվավոր անդամի կոչում շնորհելու համար և մեզ. «Ընդունելությունը, որին արժանացա Հայաստանում, խոսում է այն մասին, որ այստեղ գնահատվում են գիտությունը և գիտության նվաճումները:

Իրականում միշտ իմացել եմ, թե ինչ է Նորեյսան մրցանակը, բայց ամբողջությամբ չեմ հասկացել՝ ինչպես են տարբեր մարդիկ դրան վերաբերվում: Ես գիտակցում եմ, որ սա մի կետ է, որից հետո պետք են մոտ աշխատանք և մոտ գործողություններ: Տեսնելով երիտասարդ գիտնականների աչքերի փայլը՝ ես գիտակցում եմ, որ Նորեյսան մրցանակի արժանանալը մեծ պատասխանատվություն է, գիտակցում եմ, որ կրում եմ այդ պատասխանատվությունը՝ ոգեշնչելու նրանց և ուղղորդելու, որպեսզի նրանք մույնպես շարունակեն աշխատել նվիրումով: Շատ կարևոր է նաև ճիշտ ուղղորդել հասարակությանը, նրա մեջ ներդնել ռացիոնալ մտածելակերպ, և այս ուղղությամբ պետք է ջանքեր գործադրի նաև կառավարությունը», - ասաց Արտեմ Փաթափությանը:

ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-բարտուղար Ռուբեն Հարությունյանը դիմեց Արտեմ Փաթափությանին առաջարկով՝ ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքում հետազայում կազմակերպել հանդիպում՝ քննարկելու ինստիտուտների զարգացման հեռանկարները. «Դուք ցուցաբերեցիք դասական օրինակ, թե ինչպես են կենսաբանական հայտնագործությունից գնում դեպի բժշկություն: Մենք ունենք ինստիտուտներ և կենտրոններ, որոնք աշխատում են կենսաբանական հետազոտությունների ոլորտում: Մենք պատրաստ ենք ապագայում հանդիպելու Ձեզ հետ՝ քննարկելու մեր ինստիտուտների զարգացումը»:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Ա.թ. հունիսի 16-17-ին Բիշքեկում՝ Ղրղզստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայում, ԱՊՀ անդամ-պետությունների հունամիտար համագործակցության միջպետական հիմնադրամի աջակցությամբ անցկացվեց Անկախ պետությունների համագործակցության (ԱՊՀ) երկրների գիտնականների չորրորդ համաժողովը:

Համաժողովին բացման խոսքով հանդես եկավ Ղրղզստանի նախարարների կաբինետի նախագահի տեղակալ Էդիլ Բայալովը: Ելույթներով հանդես եկան Ղրղզստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Մուրատ Ջումատաևը, ԱՊՀ գործադիր կոմիտեի հունամիտար համագործակցության, քաղաքական և սոցիալական

կանների կյոր-սեղան քննարկումը՝ «Երիտասարդությունը և գիտությունը. հիմնախնդիրները և հեռանկարները» թեմայով: Որոշվեց 2023 թ.-ին անցկացնել ԱՊՀ երկրների երիտասարդ գիտնականների համաժողով Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի 300-ամյակի հանդիսությունների շրջանակներում:

Անցկացվեց ԱՊՀ երկրների հիմնարար գիտության ոլորտում համագործակցության խորհրդի 10-րդ նիստը, որի ժամանակ 2023 թ.-ի համար խորհրդի նախագահ ընտրվեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Աշոտ Սադյանը, համանախագահ ընտրվեց Ղրղզստանի ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Մուրատ Ջումատաևը: Խորհրդի քարտուղարության ղե-

Հայաստանն ընտրվեց ԱՊՀ երկրների հիմնարար գիտության ոլորտում համագործակցության խորհրդի նախագահող երկիր

հիմնախնդիրների վարչության խորհրդական Վալերի Կլիմենկոն, գիտնականներ ԱՊՀ երկրներից:

Ղրղզստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Մուրատ Ջումատաևի՝ ՀՀ ԳԱԱ պատվիրակության հետ հանդիպման ժամանակ փոխանցվեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ա-

կադեմիկոս Աշոտ Սադյանի՝ Հայաստան այցելելու հրավերը:

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ԱՊՀ երկրների հարցերով փորձագետ Վերոնիկա Վարդանյանը նշեց, որ ՀՀ ԳԱԱ-ում իրականացվող բարեփոխումների, ընթացիկ միջազգային համագործակցությունների նպատակն է գիտական հետազոտությունների արդյունավետության բարձրացումը, գիտություն-կրթություն-արտադրություն կապի ամրապնդումը և միջազգային կապերի ընդլայնումը:

ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի տնօրեն Վարդան Դերիկյանը հանդես եկավ «Մետաքսի ճանապարհի երկրները և բնակավայրերը հայկական սկզբնաղբյուրներում» թեմայով զեկուցմամբ:

Պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց ստորագրել համագործակցության հուշագիր Ղրղզստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի՝ Հինգիզ Այնատովի անվան լեզվի և գրականության ինստիտուտի և ՀՀ ԳԱԱ Մանուկ Աբեղյանի անվան գրականության ինստիտուտի միջև: Կարևորվեցին երկու ժողովուրդների էպոսները, աշուղական գրականությունը և Հինգիզ Այնատովի ստեղծագոր-

ծությունները համեմատական գրականագիտության տեսանկյունից ուսումնասիրելը:

Ղրղզստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատմության, ազգագրության և ազգաբանության ինստիտուտի հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց կնքել համագործակցության հուշագիր, որի նպատակն է Մետաքսի ճանապարհի՝ Միջին Ասիայի բնակավայրերի մասին հայկական սկզբնաղբյուրներում եղած տեղեկությունների բնագրերի հրատարակումը:

Համաժողովի շրջանակում անցկացվեց ԱՊՀ երկրների երիտասարդ գիտնա-

կավար ընտրվեց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղար Արթուր Իշխանյանը, տեղակալ ընտրվեց ԱՊՀ գործադիր կոմիտեի հունամիտար համագործակցության, քաղաքական և սոցիալական հիմնախնդիրների վարչության խորհրդական Վալերի Կլիմենկոն:

ԱՊՀ երկրների հիմնարար գիտության ոլորտում համագործակցության խորհրդի հաջորդ նիստը կանցկացվի 2023 թ.-ին, Երևանում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ՀՀ ԳԱԱ-ում ներկայացվեց ԵԳԱԾ-ի շրջանակներում իրականացվող «Երիտասարդ գիտնականների վերապատրաստման ծրագիր»-ը

Ա.թ. հունիսի 20-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայում տեղի ունեցավ տեղեկատվական հանդիպում՝ «Երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագիր» (ԵԳԱԾ) շրջանակներում իրականացվող «Երիտասարդ գիտնականների վերապատրաստման ծրագրի» մրցույթի վերաբերյալ: Հանդիպմանը մասնակցեցին ԵԳԱԾ-ի մասնագիտական փորձագիտական խորհրդի անդամներ Հայկ Զաքարյանը, Ռոբերտ Հակոբյանը, Մաքսիմ Սարգսյանը, Ռուստամյանը, ասպիրանտներ, հայցորդներ ՀՀ ԳԱԱ-ի ինստիտուտներից, Երևանի պետական համալսարանից և այլ ուսումնական, գիտական հաստատություններից:

Ծրագրի ընդհանուր բյուջեն 28 միլիոն ՀՀ դրամ է, յուրաքանչյուր դրամաշնորհը՝ 3-5 միլիոն ՀՀ դրամ: Վերապատրաստման ժամկետը 1-6 ամիս է: Հայտերի ընդունման վերջնաժամկետը հունիսի 30-ն է:

«Երիտասարդ գիտնականների վերապատրաստման ծրագրի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին արտասահմանյան առաջատար գիտահետազոտական կազմակերպություններում և լաբորատորիաներում գիտական աշխատանք կատարելու մշակույթին, խթանել

և մոտիվացնել բարձրորակ աշխատանք կատարած ուսանողներին շարունակել գիտական ուղին, զարգացնել գիտաշխատողների, թեկնածուների մասնագիտական հմտությունները, բարձրացնել գիտահետազոտական աշխատանքների և գիտական հոդվածների որակը, ստեղծել կամ ամրապնդել միջազգային համագործակցությունները:

Ծրագրի մրցույթին դիմելու կարգը ներկայացրեց ԵԳԱԾ-ի մասնագիտական փորձագիտական խորհրդի անդամ Հայկ Զաքարյանը: «Այս ծրագրով գիտական ուղղությունների սահմանափակում չկա: Դիմորդ կարող են հանդիսանալ Հայաստանի և Արցախի բուհ-երի, գիտական կազմակերպությունների մագիստրոսները, ասպիրանտները, գիտական աստիճան չունեցող գիտաշխա-

տողները, ինչպես նաև գիտության թեկնածու երիտասարդ գիտնականները: Մրցույթին մասնակցելու համար դիմորդը պետք է ներկայացնի հրավեր նամակ: Հրավերող կողմ կարող է հանդիսանալ արտասահմանյան գիտահետազոտական կազմակերպությունում աշխատող և գիտական աստիճան ունեցող գիտնական, որի Հիրշի ինդեքսը (h-index), ըստ «Scopus» շտեմարանի տվյալների, պետք է լինի առնվազն 3:

Գնահատումն իրականացվելու է ԵԳԱԾ-ի մասնագիտական փորձագիտական խորհրդի կողմից՝ մինչև հունիսի 20-ը: Հիմնականում գնահատվելու են մոտիվացիոն նամակը և վերապատրաստման ծրագիրը, որոնք պետք է ներկայացվեն անգլերեն: Որոշակի առավելություն կտրվի հասարակագիտական թեմաներով հայտերին և համաֆինանսավորում ունեցող հայտերին», - ասաց Հայկ Զաքարյանը:

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղար Արթուր Իշխանյանը, դիմելով երիտասարդ գիտնականներին, նշեց. «Միջազգային համագործակցության որակական աճը, մեր տեսանկյունից բարձրացումն աշխարհում այսօր ազգային անվտանգության խնդիր է, առաջին հերթին՝ հունամիտար ոլորտում: Ես առաջարկում եմ ձեզ մեկ կարգով բարձրացնել ձեր ակտիվությունը բոլոր ուղղություններով՝ և՛ գիտական, և՛ հասարակական, երիտասարդական շարժումներում: Հիշեք, որ մենք ապրում ենք տեխնոլոգիաների դարում, որի կենտրոնում գիտությունն է, և այսօր ձեր՝ երիտասարդ գիտնականների գործելու ժամանակն է»:

«Երիտասարդ գիտնականների վերապատրաստման ծրագրի» մրցույթի մանրամասները՝ այստեղ https://drive.google.com/file/d/1d7WuGfGRGZsWM3Z2gSvMaDcVcu_Wxaw/view?fbclid=IwAR09d5A5EwkjCbPBnAdjOWBOpK8QwltahamLh62fOa5RyAl61sWkNRdTIFs, իսկ մրցույթի հայտը՝ այստեղ <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdUslLQ7FK3VT5QXcY2df5mhIFC4r32pQJNWoa5KcHG3jEuQ/viewform>:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում ընտրվեց Արսեն Բորոխյանը

Ա.թ. հունիսի 7-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահության նիստում ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում միաձայն ընտրվեց Արսեն Ալեքսանդրի Բորոխյանը:

Արսեն Բորոխյանը ծնվել է 1975 թ.-ին Երևան քաղաքում: 1992-1997 թթ.-ին սովորել է Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետում, 1997-1999 թթ.-ին եղել է ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի ասպիրանտ, 1999-2000 թթ.-ին սովորել է Մյունխենի համալսարանի Առաջավորասիական հնագիտության ինստիտուտում, 2001-2006 թթ.-ին՝ Գերմանիայի Թյուբինգենի համալսարանի նախապատմության ինստիտուտում:

2000 թ.-ին ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն: 2006 թ.-ին Գերմանիայի Թյուբինգենի համալսարանի նախապատմության ինստիտուտում ստացել է փիլիսոփայության դոկտորի կոչում:

Արսեն Բորոխյանի հետազոտական ուղիներն են՝ առաջավորասիական և կովկասյան հնագիտություն, Հայկական լեռնաշխարհի բրոնզի և երկաթի դարերի հնագիտություն, մշակութային կապեր, փոխանակություն, կշռային համակար-

գեր, հնագույն կրոն և պաշտամունք, սրբազան լանդշաֆտ:

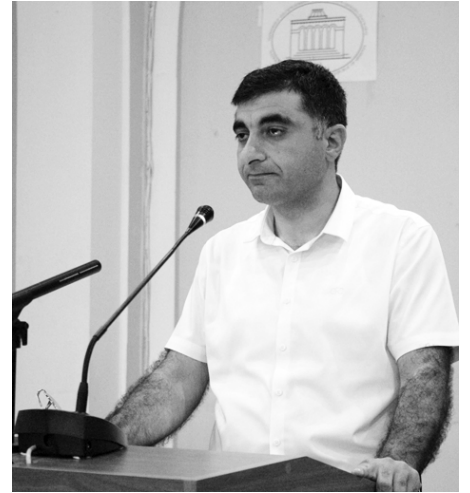
1998 թ.-ից մինչ օրս նա աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում՝ կրտսեր գիտաշխատողից հասնելով մինչև ինստիտուտի փոխտնօրենի պաշտոնին: 2007-2021 թթ.-ին դասավանդել է Երևանի պետական համալսարանի պատմության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետներում, 2014-2021 թթ.-ին՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Պատմության ճեմարանում, 2019-2021 թթ.-ին՝ Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում:

2015-2017 թթ.-ին եղել է «Էջմիածին» հանդեսի գլխավոր խմբագիր, 2017-2021 թթ.-ին՝ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդեսի խմբագրի տեղակալ, 2006-2021 թթ.-ին՝ «Aramazd, Armenian Journal of Near Eastern Studies, Oxford»-ի փոխխմբագիր:

2010 թ.-ին եղել է ՀՀ ԳԱԱ, Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի և Ռուսաստանի հայերի միության «Լավագույն գիտական աշխատանք» մրցույթի դրամաշնորհի դափնեկիր, ԱՊՀ «Հումանիտար համագործակցության միջազգային խորհրդի» և «Հումանիտար համագործակցության միջազգային հիմնադրամի» կազմակերպած երիտասարդ գիտնականների «Դեբյուտների համագործակցություն» մրցույթի առաջին մրցանակի

դափնեկիր, 2017 թ.-ին արժանացել է ՀՀ մշակույթի նախարարության ոսկե մեդալի:

Ներկայացնելով ինստիտուտի զարգացման ծրագիրը՝ Արսեն Բորոխյանը նշեց, որ առաջիկա տարիների համար գերխնդիրն է պահպանել ինստիտուտի տասնամյակներով ձևավորված ձեռքբերումներն ու ավանդույթները, փորձել հնարավորինս զարգացնել դրանք՝ համապատասխանեցնելով ժամանակակից գիտության պահանջներին: «Մենք նպատակ ունենք բազմապատկել ինստիտուտի դերակատարումն արդյունավետ և մրցունակ ազգային հետազոտական համակարգ ձևավորելու գործընթացներում, ինստիտուտի հետազոտական ներուժն ուղղորդել մշակութային մարդաբանության ոլորտում հայաստանյան հետազոտական հաստատության միջազգային գիտական պարիտետի ձևավորմանը, նոր մոտեցումներով և գործելակերպով ամրապնդել գիտություն-կրթություն, գիտություն-հասարակություն, գիտություն-տնտեսություն կապերը, նպաստել հայաստանյան գիտական մտքի և մշակութային արժեքների ուսումնասիրության միջազգայնացմանն ու միջազգային համագործակցությանը, պատրաստել երիտասարդ կադրեր՝ ապահովելով սերնդափոխության բնականոն ընթացք, ակտիվացնել կապերը Հայաստանում գործող նույն ոլորտի կազմակերպությունների հետ, արտերկրի գիտական կենտրոնների հետ մշակել ու իրականացնել համատեղ գիտահետազոտական և դրամաշնորհային ծրագրեր, գիտական համագործակցության արդյունքների հրատարակություն, մասնակցել արտերկրում կազմակերպվող գիտաժողովներին, միջազգային գիտաժողովներ ու սեմինարներ կազմակերպել ինստիտուտում, վերապատրաստել ՀՀ և արտերկրի երիտա-

սարդ գիտնականներին ու ասպիրանտներին, կազմակերպել գիտական թեզերի համատեղ պաշտպանություններ: Արդյունքում կարող են ստեղծվել համատեղ գիտական կենտրոններ, կարող է հրատարակվել համատեղ միջազգային ամսագիր: Ակնկալում ենք արդիականացնել ինստիտուտի կառուցվածքը, զարգացնել մերիտոկրատական միջավայր, որտեղ մարդիկ կգնահատվեն և կվարձատրվեն ըստ իրենց արժանիքների, ինստիտուտը դարձնել ավելի մրցունակ ազգային և հատկապես միջազգային մակարդակներում, ավելացնել հրապարակումները բարձր վարկանիշ ունեցող հրատարակչություններում և հանդեսներում, ընդլայնել ամերիաժշտ շենքային պայմանները և հայթայթել դրանց համապատասխան գույքն ու սարքավորումները, կիրառական դարձնել ինստիտուտի գիտական արտադրանքը և կապիտալիզացնել այն՝ նպաստելով պատմամշակութային ժառանգության հանրահռչակմանը, կեղծարարությունների և ուժացման քաղաքականության դեմ պայքարին, զբոսաշրջության զարգացմանը, հայ հասարակության ինքնության, ճաշակի ու աշխարհայացքի բարձրացմանը», - ասաց Արսեն Բորոխյանը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում ընտրվեց Դավիթ Հարությունյանը

Ա.թ. հունիսի 7-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահության նիստում ՀՀ ԳԱԱ տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում ընտրվեց Դավիթ Վլադիմիրի Հարությունյանը:

Դավիթ Հարությունյանը ծնվել է 1985 թ.-ին: 2001-2006 թթ. սովորել է Երևանի պետական տնտեսագիտական ինստիտուտում, 2006-2008 թթ. Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանում պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն: 2009 թ. սովորել է ԱՄՆ-ի Բոստոն քաղաքի Թաֆթս համալսարանի Ֆլետչերի անվան իրավագիտության և դիվանագիտության դպրոցում: 2011-2013 թթ. ՀՀ ԳԱԱ Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտում անցել է դոկտորանտուրա՝ ստանալով գիտությունների դոկտորի աստիճան:

2011-2013 թթ. եղել է Հաշվապահների և աուդիտորների ասոցիացիայի տնօրենների խորհրդի անդամ, 2013-2017 թթ.՝ Ներքին աուդիտորների ասոցիացիայի տնօրենների խորհրդի անդամ: 2013 թ. ՀՀ նախագահի հովանու ներքո իրական-

ացվող երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրի մրցույթի արդյունքներով արժանացել է տնտեսագիտության և իրավագիտության մասնագիտության գծով «Մխիթար Գոշի» անվան առաջին կարգի մրցանակի: 2013 թ. մրցույթի արդյունքների ամփոփմամբ տնտեսագիտության ոլորտում «Հայաստանի Հանրապետության վճարային հաշվեկշռի կառավարման հիմնախնդիրները» աշխատության համար արժանացել է «Տարվա լավագույն գիտական աշխատանք» մրցանակի:

2011-2013 թթ. նա դասախոսել է Հայաստանի ֆրանսիական համալսարանում, իսկ 2011 թ. մինչ օրս դասախոսում է Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում: Մասնակցել է մի շարք սեմինարների և գիտաժողովների Իտալիայում, Լեհաստանում, Հունգարիայում, Ռուսաստանի Դաշնությունում, Ղազախստանում, Չեխիայում, Գերմանիայում, Շվեյցարիայում և այլն: Հեղինակ է ավելի քան 50 գիտական աշխատությունների և 5 գրքերի:

Դավիթ Հարությունյանը ներկայացրեց ՀՀ ԳԱԱ Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի 2022-2027 թթ. զարգացման ծրագիրը: «Այս տարիների ընթացքում նպատակ ունենք ձևավորել երիտասարդ գիտական անձնակազմ, ներգրավել նոր արհեստավար կադրերի, մասնակցել և դառնալ հանրապետական ու միջազգային մրցույթների շահառու, համագործակցել միջազգային վերլուծական կենտրոնների, ՀՀ կառավարության տնտեսագիտական

ուղղվածության նախարարությունների և Ազգային ժողովի տնտեսագիտական ուղղվածության հանձնաժողովների հետ, կազմակերպել միջազգային գիտաժողովներ:

Նաև նպատակ ունենք ներդնելու նոր գիտական ուղղություններ, իրականացնելու երկրում մակրոտնտեսական հավասարակշռության ապահովման հիմնախնդիրների, այդ թվում՝ զնաճի կառավարման, արտաքին պարտքի կառավարման, դրամավարկային և հարկային քաղաքականության արդյունավետ իրականացման ուղղությունների ուսումնասիրություն և ներկայացնել համապատասխան առաջարկություններ: Գիտական հիմքով կամ նորամուծական իրական տնտեսության զարգացման ապահովման համար իրականացնել հետազոտություններ և ներկայացնել երաշխավորություն իշխանության մարմիններին՝ հատկապես

կարևորելով ռազմաարդյունաբերական համալիրի և ինտենսիվ հիմունքներով գյուղատնտեսության զարգացումը:

Թվային տնտեսության ժամանակաշրջանում կարևոր է ինստիտուտում զարգացնել երկու ուղղություն՝ տնտեսամաթեմատիկական մեթոդների և դրանց կիրառական խնդիրների հետազոտություն և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման ուղղություններում հետազոտություններ: Միջազգային փորձի ուսումնասիրության հիման վրա իրականացնել հետազոտություններ էներգետիկ և պարենային անվտանգության հարցերի շուրջ և ներկայացնել այն իշխանության մարմիններին», - ասաց Դավիթ Հարությունյանը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրի Համբարձումյանը «դարձավ» 100 տարեկան

(ԵՐԽՅԹ՝ ՀՈՐԵՎԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆՈՒՍԱՎՈՐ ՆԻՍՏԻ)

Այսօր հայ ժողովուրդը նշում է իր մեծ գավակներից մեկի՝ XXI դարի Մեծ հայի՝ ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրի Համբարձումյանի 100-ամյակը:

Ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրովիչի հարյուրամյա հարուստ կենսագրության կարևոր էջերից են Երևանի պետական համալսարանում ռեկտորության արգասաբեր տարիները:

Դառնալով Երևանի պետական համալսարանի ռեկտոր՝ ռեկտորատի հատուկ միստով ընդունվեց «անանուն անանկներին ընթացք չտալու» մասին հայտնի ուրույնը: Դրանով վերացավ միմյանց զրպարտելու մթնոլորտը: Լինելով բնական գիտությունների ներկայացուցիչ՝ Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը զարկ տվեց նաև համալսարանական կյանքի հումանիտար ուղղություններին և զարգացմանը, որոնցից էր ԵՊՀ-ում փիլիսոփայության ֆակուլտետի ունենալը: ԽՍՀՄ-ում փիլիսոփայության ֆակուլտետ թույլատրված էր ունենալ միայն Մոսկվայի, Սանկտ Պետերբուրգի և Կիևի պետական համալսարաններին: Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը դիմեց ԽՍՀՄ բարձրագույն կրթության նախարարին ոչ թե փիլիսոփայության, այլ փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետ բացելու խնդրանքով, ինչը և թույլատրվեց: Հետագայում սոցիոլոգիայի ֆակուլտետում առանձնացավ, և ԵՊՀ-ում ավելացան միանգամից երկու ֆակուլտետներ:

Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը համալսարանական կրթության զարգացման գործում շատ կարևորում էր օտար լեզուների իմացությունը: ԵՊՀ-ում օտար լեզուների կրթությունը իրականացվում էր հայկական բանասիրության ֆակուլտետում: Ռեկտորի նախաձեռնությամբ համալսարանում բացվեց մոր՝ օտար լեզուների ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետը: Միևնույն ժամանակ Սերգեյ Ալեքսանդրովիչի կողմից հատուկ ուշադրության կենտրոնում էր պահվում ռուսական բանասիրության ֆակուլտետի գործունեությունը՝ ընդգծելով, որ առանց Պուշկինի, Տոլստոյի և Դոստոևսկու լեզուն իմանալու, չենք կարող քաղաքակրթված ազգ մնալ:

1975 թ. համալսարանում տնտեսագիտության երկու ֆակուլտետները փակվեցին, և դրանց հիմքի վրա ստեղծվեց մոր՝ Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտը: Համալսարանը մնաց առանց տնտեսագիտության ֆակուլտետի: Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը մեկ տարի շարունակ ամեն ինչով նպաստեց, որ ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտից տնտեսագիտության կիբեռնետիկայի ֆակուլտետը տեղափոխվի Երևանի պետական համալսարան: Արդյունքում վերաբացվեց ԵՊՀ տնտեսագիտության ֆակուլտետը:

Համալսարանական կրթության հումանիտարացումն իրականացվեց նաև Երևանի պետական համալսարանի բոլոր ֆակուլտետներում հայոց պատմության դասավանդման վերաբերյալ ռեկտորատի հայամպաստ որոշմամբ:

Ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը առանձնանում էր իրեն հատուկ զրնգուն հումորով: Նա կերպարվեստի մեծ գիտակ էր, ինչի մասին է վկայում Հայաստանի նշանավոր նկարիչների գեղանկարների իր հարուստ հավաքածուն: Ավելին, հայ մեծ մանրանկարիչ Թորոս Ռոսլինի մոտիվներով մեծ թվով գեղեցիկ և յուրօրինակ արտահայտիչ գեղանկարներ հեղինակեց՝ դառնալով մուրբ հումորով համեմված հայ մանրանկարիչ:

Ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը Երևանի պետական համալսարանը դարձրեց Արցախյան ազատագրական շարժման Կենտրոն: Համալսարանը ստանձնեց ազգային հերոս Լեոնիդ Ազգալոյանի և Սյունիքում Վուրգ Ոսկանյանի հրամանատարությամբ գործող հաղթական զորամիավորումներին աստարելու խնդիրը, ինչն անմնացորդ նվիրումով իրականացրին համալսարանի լուսահոգի ուցեներ Մելիք-Աղայան Ֆրիկը և Գալստյան Նորիկը:

Հետագայում՝ որպես պատգամավոր Մոսկվայում գտնվելու տարիներին, Սերգեյ Ալեքսանդրովիչը մեծ գործունեություն ծավալեց Ղարաբաղի խնդրի արդարացի լուծման պայքարում: Դրա զազաթնակետը դարձավ Ղարաբաղյան հիմնախնդիրներին նվիրված ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահության և ԽՄԿԿ քաղբյուրոյի համատեղ պատմական միստում քաղբյուրոյի նախագահ Մ.Գորբաչովի և Սերգեյ Ալեքսանդրովիչի առնակատումը: Երևանի պետական համալսարանը, ռեկտորատը, կուսակցական կոմիտեն գոհունակության հարյուրավոր մամակներ էին ստանում տարբեր երկրներից հայ ժողովրդի արդարացի պայքարում Մոսկվայում ակադեմիկոս Սերգեյ Ալեքսանդրովիչի մեծ նվիրման, սրտացավ և համարձակ պահվածքի համար:

Շնորհակալ են Աստծուն, որ Սերգեյ Ալեքսանդրի Համբարձումյանի ռեկտորությամբ 13 տարի աշխատել են ԵՊՀ-ի ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր: Թող լույս իջնի մրա հոգուն:

Գրիգոր Ալեքսանի ՂԱՐԻՔՅԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, տնտեսագիտության տեսության ամբիոնի պատվավոր վարիչ, պատվավոր Սյունեցի, գեղանկարիչ 17 մարտի, 2022 թ.

Քարքարոտ Էկզոմոլորակների կազմը և հայազգի գիտնականների «թռիչքը»

Նոր ձևավորված աստղերն իրենց շուրջը նախամոլորակային սկավառակներ ունեն, որոնց նյութի մի մասը խտանում է և վերածվում մոլորակ ձևավորող կտորների, իսկ մյուս մասն ընկնում է աստղի մեջ: Դրանց ընդհանուր ծագման պատճառով հետազոտողները ենթադրել են, որ այդ կտորների և փոքր զանգված ունեցող քարքարոտ մոլորակների կազմը պետք է նման լինի դրանք «ծնող» աստղերի կազմին:

Աստղագետների միջազգային խումբը՝ հայազգի գիտնական Վարդան Աղիբեկյանի ղեկավարությամբ (Աստղաֆիզիկայի և տիեզերական գիտության ինստիտուտը (IA) Կանարյան կղզիների աստղաֆիզիկայի ինս-

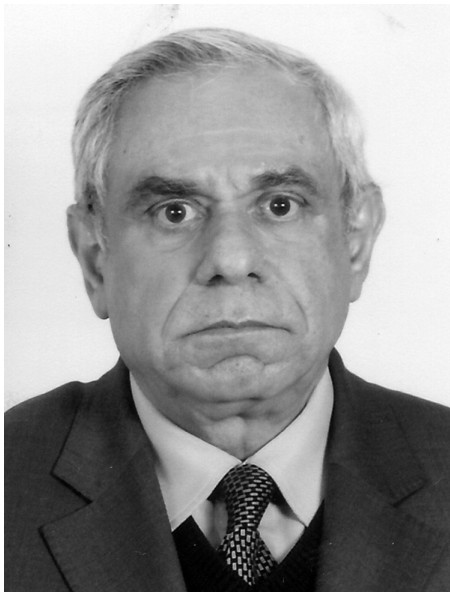

տիտուտի (IAC) հետ համատեղ, առաջին անգամ հաստատել է քարքարոտ էկզոմոլորակների և դրանք «ծնող» աստղերի կազմության միջև կոռելյացիան:

«Քարքարոտ մոլորակների կազմը սերտորեն կապված է նրանց աստղերի կազմի հետ, ինչը կարող է օգնել մեզ բացահայտելու մոլորակներ, որոնք կարող են նման լինել մեր մոլորակներին», - ասել է Վարդան Աղիբեկյանը:

Նա նաև հայտնել է, որ այդ մոլորակներում երկաթի պարունակությունն ավելի բարձր է, քան կանխատեսվում էր՝ ելնելով դրանք ձևավորող նախամոլորակային սկավառակների բաղադրությունից, ինչը պայմանավորված է մոլորակների ձևավորման գործընթացի առանձնահատկություններով և սկավառակների քիմիական բաղադրությամբ:

ՀՀ ԳԱԱ մեխանիկայի ինստիտուտում կատարվել է շերտաձև սալի և Կորեննի հիմքի կոնտակտային փոխազդեցության խնդրի հետազոտություն

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի մեխանիկայի ինստիտուտում կատարվել է շերտաձև սալի և Կորեննի հիմքի կոնտակտային փոխազդեցության խնդրի հետազոտություն: ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սուրեն Մխիթարյանի ղեկավարությամբ, ԱՄՆ

Լուիզիանայի համալսարանի պրոֆեսոր Յուրի Անտիպովի հետ համատեղ:

Հետազոտության նպատակը՝ ստանալ սահմանափակ լուծումներ Կորեննի հիմքի համար, որը մյուս հիմքերի հետ միաժամանակ հաճախ օգտագործվում է շինարարական մեխանիկայում: Կորեննի՝ գծային դեֆորմացվող մի հիմքի համար, որի ազդեցության ֆունկցիան արտահայտվում է գրոյական ինդեքսով Մակդոնալդի ֆունկցիայով՝ կախված երկու կետերի հեռավորությունից դիտարկված կոնտակտային խնդիրներում, ցույց է տրվել, որ կոնտակտային տիրույթի եզրագծում գործում են կենտրոնացված ուժեր: Կոնտակտային լարումների սահմանափակության համար ստացվել են անհրաժեշտ և բավարար պայմաններ:

«Շերտերի ու շինությունների հիմնատակերի, մեքենաշինական բազմաթիվ կառուցվածքների ամրության հաշվարկներում օգտագործվում են դրոշմների, հեծանների, սալերի և թաղանթների ու դեֆորմացվող հիմքերի կոնտակտային փոխազդեցության խնդիրների հետազոտության արդյունքները: Հիմքերի համար ընդունված ֆիզիկական մոդելների շրջանակներում դրոշմների, հեծանների, սա-

լերի կամ թաղանթների ծայրակետերում առաջացած լարումներն անսահմանափակ են: Այդ պատճառով նշված կետերում կամ եզրագծերում առաջանում են լարումների կենտրոնացումներ, որոնք ազդում են կառուցվածքների ամրության բնութագրիչների վրա՝ էապես իջեցնելով դրանք: Արդյունքում ստացվում է ամրության տեսակետից վտանգավոր իրավիճակ:

Այդ տեսակետից դիտարկվել է փորձարարական հետազոտությունների մշակմամբ պրոֆեսոր Կորեննի կողմից առաջարկված գծային դեֆորմացվող հիմքը, որի ազդեցության ֆունկցիան, այսինքն՝ միավոր մեծության կենտրոնացված ուժից առաջացած հիմքի եզրային մակերևույթի կետերի ուղղաձիգ տեղափոխությունները, արտահայտվում են հատուկ ֆունկցիայով՝ Մակդոնալդի ֆունկցիայով: Ստացված մաթեմատիկական արդյունքների հիման վրա կառուցվել է Կորեննի առաջարկած հիմքի վրա՝ կիսատարածության տեսքով, առաձգական շերտաձև սալի ծնունդ կոնտակտային խնդրի ճշգրիտ լուծումը: Խնդրի ֆիզիկական և երկրաչափական պարամետրերի պատշաճ ընտրությամբ առաջարկ-

վել են անհրաժեշտ և բավարար պայմաններ, որոնք ապահովում են սալի եզրագծերում գործող լարումների սահմանափակությունը և լարումների կենտրոնացումների բացակայությունը», - բացատրեց Սուրեն Մխիթարյանը:

Լարումների կենտրոնացումների որակական և քանակական հետազոտությունը, դրանց իջեցման կամ վերացման մեթոդների մշակումն ունեն տեսական և կիրառական նշանակություն: Կիրառական նշանակությունը լարումների կենտրոնացումների բացակայությունն ապահովելն է:

Աշխատանքն իրականացվել է ՀՀ ԳԱԱ մեխանիկայի ինստիտուտի թեմատիկ ծրագրերի շրջանակներում: Հետազոտության արդյունքների զգալի մասը ներառվել է պրոֆեսոր Յուրի Անտիպովի դասախոսություններում՝ մագիստրոսների և ինժեներ հետազոտողների համար:

Աշխատանքի արդյունքները տպագրվել են բրիտանական «The Quarterly Journal of Mechanics and Applied Mathematics» ամսագրում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Խրիմյան Չայրիկը հայ ժողովրդի ազգային սրբություններից է, և նրա անձի ու գործի մասին գրվել են բազմաթիվ արժեքավոր գրքեր: Վերջինը հեղինակել է հայ միջնադարյան մատենագրության հիմնադիր գիտակ Վարդան Դերիկյանը, որն իր նոր դիտակետից շարադրված մենագրությունը դիպուկ խորագրել է «Վասպուրականի արծիվը հայ գրականության անդաստանուն»: Արդեն գրքի վերնագիրն ազդարարում է, որ այն նվիրված է Խրիմյան գրողին:

Դերիկյանի գիրքը շարադրված է նյութի քաջիմացությամբ ու օգտագործված աղբյուրների բազմազանությամբ: Երկու կարևոր նախապայման ընկած են մենագրության հիմքում՝ ա) նախորդ շրջանի առաջնակարգ հետազոտողների աշխատությունների հետազոտություն, բ) ծանոթություն Աստվածաշնչի Հին ու Նոր Կտակարաններին և հայ միջնադարի մատենագրության հիմնական աղբյուրներին:

Խրիմյան Չայրիկի կյանքին ու գործին նվիրված երևելի ուսումնասիրություններ են գրել Չայ առաքելական եկեղեցու դերը գնահատող այնպիսի դեմքեր, ինչպիսիք են Չայկ Աճեմյանը, Մաղաքիա Օրմանյանը, Թորգոմ Գուշակյանը, Արշակ Չոպանյանը, Ամենայն Չայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ն և Խրիմյանի անձի և գործի անմնացորդ հետազոտող-նվիրյալ Էմմա Կոստանդյանը:

Գրքի սկզբում դրված համառոտ «Առաջաբանում» աս-

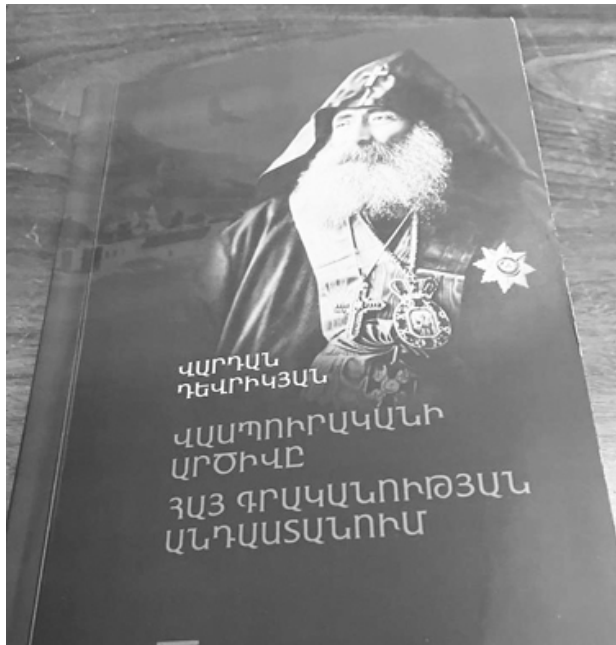
ԽՐԻՄՅԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԸ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՂ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

վում է. «Չայ աշխարհի կենդանի սրբությունն էր նա՝ հաստատուն կանգնած հայրենի հողի վրա: Ինքն էլ վերածվեց յուրօրինակ մի տաճարի, որին ուխտի էին գալիս վանեցի պանդուխտները, մշեցի բեռնակիրները, Սասնա լեռների ֆիդայիները, իրենց հեղափոխական գործունեությունը սկսող գործիչները և հայ մտավորականները» (էջ 10): Խրիմյանի հեղինակությունն այնքան տպավորիչ էր, որ 1892-ին ազգընտիր պատվիրակները նրան ընտրում են Ամենայն հայոց կաթողիկոս:

Մենագրությունը հեղինակը բաժանել է խոսուն վերնագրեր ունեցող բաժինների: Առաջին բաժինը կոչվում է «Կյանքի առաջին շրջանը»: Նրանում տեսնում ենք ապագա նվիրյալ ազգային գործի ընտանիքը, ուսումնառությունը, ազգին ծառայելու ներքին մեծ մղումը: Իմանում ենք նաև, որ Խրիմյան ազգանունն առաջացել է Դրիմ աշխարհագրական տեղանունից: Կյանքի հետագա ընթացքը օրինակելի տղան ձևավորել է իր հորեղբոր շնորհիվ, որը հատուկ ուշադրություն է դարձրել եղբորորդու՝ ուսման ու կյանքի մեջ ունեցած առաջին ինքնուրույն քայլերին: Ծնված լինելով Վանում, որը Թուրքիայի կազմի մեջ էր, Խրիմյանը երիտասարդ տարիներից Մեծ Հայքն ընկալում էր իր ամբողջության մեջ: Նա ուխտագնացությամբ եղել է Պարսկաստանում գտնվող Ավարայր դաշտում՝ Տղմուտ գետի ափին տեղի ունեցած 451 թվականի հայոց հերոսամարտի բնօրրանում, այցելել է Ռուսաստանի կազմում գտնվող Ս.Էջմիածին, Օշական, Անի: Բնակամաբար այցելել է հայաշատ ու հայկական հոգևոր կյանքի կենտրոններից մեկը՝ Պոլիս:

1846-ին Խրիմյանը մոր հորորդով ամուսնանում է Մարիամ անունով մի աղջկա հետ:

1850-ին լույս է տեսել Խրիմյանի «Յրալիրակ Արարատեան» երկը՝ «ի Սկրտչէ Խըրմեան Վանեցոյ» հեղինակային անունով: Պոեմը գրված է գրաբարով և ուխտավորական գրական տեսակի դրսևորում է: Այս պոեմում նա շարունակել է Մխիթարյան հայրերի, հատկապես Արսեն Բագրատունու կլասիցիստական ավանդույթները: Զգացվում է «Չայկ դիւցազն» երկի հզոր ազդեցությունը, Արարատ լեռան պաշտամունքը, որի գագաթն է բարձրացնում Արսեն Բագրատունուն՝ հենվելով իր բանաստեղծական երևակայության վրա: Արարատի գաղափարն առկա է նրա նաև ուրիշ երկերում: Տեղին է նկատված, որ Խրիմյանի այս պոեմն աղբյուրներ ունի Խաչատուր Կեչառեցու պատվերով գրված Ստեփանոս

Օրբելյանի «Ողբ ի դիմաց Ա.Կաթողիկեին» երկի հետ: Ողբում առկա է Անիի կործանումը, որը, դեռ ըստ Արիստակես Լաստիվերցու «Պատմության» նկարագրի, ենթարկվեց կոտորածի ու ավերման, քանի որ նրա բնակիչները մամոռան առավել պաշտեցին, քան Հիսուսին: Մասնագետները տեղին են նկատել, որ Խրիմյանի ջանքերով և իր առկա են Դավթի սաղմոսների ազդեցությունը և ընդհանրությունը Դևոնդ Ալիշանի բանաստեղծական աշխարհի հետ: Դերիկյանը մամրամասն մեկնաբանել է «Յրալիրակ Արարատեան» պոեմի ողջ ասեկը:

Նույնքան մանրամասն մեկնաբանված է «Յրալիրակ Երկրին Անտեան» դարձյալ ուխտավորական պոեմը: Այս գործը երգելով է հյուսել Խրիմյանը: Երկը ևս գրված է հայկական չափով:

1855-ից Խրիմյանը սկսում է հրատարակել «Արծուի Վասպուրականի» ամսագիրը, որն իր բովանդակությամբ պահում է հարազատությունը Մխիթարյանների «Բազմավեպին». «Ինչպես որ «Բազմավեպն» էր այդ տարիներին իր առջև խնդիր դրել եվրոպական գիտության և ընդհանրապես քաղաքակրթության նվաճումները համրամատչելի ներկայացնելու հայ ընթերցողներին, նույն ձևով «Արծուի Վասպուրականին» էր խնդիր դնում Չայոց աշխարհի հետ կապված տարբեր իրադարձություններն ու հարցերը համրամատչելի շարադրանքով ներկայացնել ընթերցողներին» (էջ 171):

Խրիմյանն իր ամսագրի IV համարում համակող բովանդակությամբ չափածո հյուսվածք է նվիրել Բագրատունիների վերջին արքա Գագիկ Երկրորդին (1024-1079): Սա միջնադարյան բնաբերդության հետևության մատչելի մեծ ողբ է, որում Գագիկն անցորդներին խնդրում է ողբալ ոչ թե իր, այլ Անիի կորստի համար.

Ողբան ես արդ դառնապես
գլխնաղ Անին անտերունչ,
յորմէ հանին տիրադրուծն,
գիս վարեցին ի պանդուխտ (էջ 184):

Ամսագրում Խրիմյանը զետեղել է նաև Կիլիկյան հայկական թագավորության գեղեցիկ ու անառիկ Միս մայրաքաղաքի կործանման պատմությունը: «Այս երկով Խրիմյանը ցանկացել է ի ցույց դնել, «որ Միսը թեև գրավվել էր միմյն այդ, հայոց թագավորության անկման պայմաններում իսկ շարունակվել է հայ կյանքը, որը թուրքերը սկսել են հետևողական

մորեն ոչնչացնել հայ բնակչությանը կոտորելով և թուրքական ցեղերի բնակեցմամբ» (էջ 186):

Խրիմյան Չայրիկը մտահոգ է հայ ընտանիքի ամրության, հայր և որդի, հայր և պապիկ հարաբերություններով: 1876-ին է գրվել «Դրախտի ընտանիք» խոսական բովանդակություն ունեցող երկը: Նա հավատացած է, թե Դրախտը եղել է Չայաստանում, Ջրիեղեղից հետո մարդկային կյանքը վերսկսվել է Մասիսի ստորոտում՝ այնտեղ, որտեղ Նախիջևանն է: Խրիմյանը ամուր ընտանիքը համարում է ցանկացած պետության հիմքը: Այդ միտքն առկա է նաև հելլենական կրթության արգասիք «Գիրք պիտոյից» երկում: Ամուսնության խնդիրներում Չայրիկն առաջադն է: Փեսան պետք է ընտրի հարսին, սակայն հարսը անբռնադատ պետք է տա իր համաձայնությունը (էջ 235):

Չատկապես Թուրքիայի լծի տակ գտնվող Արևմտահայաստանի ընտանիքների համար մեծագույն ողբերգություն էր պանդխտությունը: Սրտի մորմոռով Խրիմյանը կտակի նման պատգամում է հայ տղամարդկանց ամուր բռնել գութանի մաճը, լինել իրենց եզան կողքին, ոչ թե օտար երկրում դառնալ բեռնակիր (էջ 238):

Չայր և որդի հարաբերությունը Խրիմյանը պատկերել է «Սիրաք եւ Սամուէլ. Բարի հօր կրթական դասեր» երկում: Չայ իրականության մեջ շատ տարածված էր հեթանոսական ժամանակների արամեական գրականության իմաստուն գործերից մեկը՝ Նիկար Իմաստունի խրատները, որը թարգմանված է եվրոպական լեզուներով և ունի միջազգային տարածում:

Խրատները, որոնք Խրիմյանը հոր և որդու միջոցով ուղղում է հայ ժողովրդին, պատգամում է վստահել սեփական ուժերին ու իր խնդիրների լուծումն իրականացնել սեփական ուժերով:

Չնայած Խրիմյանը եվրոպական երկրներում չէր կրթվել, չէր տիրապետում այդ երկրների լեզուներին, սակայն բնական բացառիկ օժտվածությունը, հայ մատենագրության գանձերի յուրացումը, թարգմանական գրականության հնագույն հուշարձանների քաջիմացությունը հայ ժողովրդին ուղղված նրա խոսքը երբեմն դարձնում են մարգարեական:

Չուր չէ, որ Դերիկյանն իր գրքում դրանք կոչում է «հրեղեն քարոզներ»:

Խրիմյանը 1900-ին է գրել «Թագաւորաց ժողով» չափածո ստեղծագործությունը, որում սեփական բնորոշումներ է տալիս աշխարհի նշանավոր պետություններին՝ կարծես լռահեղով հայերի 1915-ի ցեղասպանությունը և այդ երկրների խոր անտարբերությունը և նույնիսկ որոշ երկրների կառավարող ուժերի շահադիտական մեղավորությունը, հատկապես Գերմանիա և Ավստրիա: Հիմնալի է պատկերված Թուրքիայի խորամանկ դիվանագիտությունը, որով նա եվրոպական երկրներին դարձնում է հայերի ու Չայաստանի դեմ ուղղված հայաջինջ քաղաքականության հանցակիցը:

Խրիմյանն այսպես է ներկայացնում Թուրքիայի դիվանագիտությունը.

Թե՛ ժամանակ, թե՛ փոթորիկ,
Երբ փոփոխեն աշխարհիս,
Յայնժամ փոխեն բարձն իմ գլխոյս,
Ընտրեն յաւէտ յարմարագոյն (էջ 321):

Դերիկյանի մենագրության վերջին բաժինը կոչվում է «Պատգամ կտակը Չայոց Չայրիկի», և նրանում մեկնաբանված է «Պապիկ և թռեմիկ» մանկավարժական երկը: Այս արձակ գործում, որում կան նաև չափածո հատվածներ, հայ ազգի իմաստուն ու հեռատես հոգևոր առաջնորդն իր ազգին պատգամում է ամուր կապվել հայոց հողին, զարգացնել գյուղատնտեսությունը, ամասնապահությունը հայ գյուղում, եվրոպական կյանքի առաջընթացը բերել հայ գյուղ ու երեք չլքել հայկական գյուղը, որը երկրի կայունության հիմքն է:

Վարդան Դերիկյանի գիրքը տպագրվել է Չամազգային հայ կրթական և մշակութային միության նախաձեռնությամբ ու հովանավորությամբ, որի համար անհրաժեշտ է հայտնել հատուկ շնորհակալություն:

Անիտա ԴՈՒՆԻԱՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի տնօրենի պաշտոնում ընտրվեց Սարգիս Աղայանը

Ս.թ. հունիսի 30-ին ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահության նիստում ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի տնօրենի պաշտոնում ընտրվեց կենսաբանական գիտությունների թեկնածու Սարգիս Աղայանը:

Սարգիս Աղայանը ծնվել է 1986 թ.-ին Գյումրի քաղաքում: 2003-2007 թթ.-ին սովորել է Երևանի պետական համալսարանի կենսաբանության ֆակուլտետի կենսաֆիզիկայի բաժնում և ստացել բակալավրի որակավորում, 2007-2009 թթ.-ին շարունակել է կրթությունը նույն բաժնում՝ ստանալով մագիստրոսի որակավորում: 2009-2012 թթ.-ին եղել է ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի ասպիրանտ, 2012 թ.-ին ստացել է կենսաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

2004-2006 թթ.-ին եղել է Երևանի պետական համալսարանի «Ինտելեկտուալ ապուր»-ի հիմնադիր և նախագահ, 2016-

2017 թթ.-ին՝ «Երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրի» ղեկավար մարմնի անդամ, 2013-2017 թթ.-ին՝ «Եկոտուր» ՄՊԸ-ի համահիմնադիր և տնօրեն, 2009-2017 թթ.-ին՝ «Կենսաբանների հայկական միություն» ՀՀ-ի փոխնախագահ, 2017-ից նույն ՀՀ-ի նախագահն է, 2019 թ.-ից՝ «Էյլր Թերեյլ» ՄՊԸ-ի համահիմնադիր, 2020-2022 թթ.-ին՝ «Էյլր Թերեյլ» ՄՊԸ-ի համահիմնադիր և տնօրեն, 2022 թ.-ից՝ ընկերության ֆինանսական համակարգող: 2022 թ.-ից՝ «Էյլր Թերեյլ» ՓԲԸ-ի հիմնադիր և տնօրեն:

2016 թ.-ին ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության կողմից ճանաչվել է տարվա լավագույն երիտասարդ բնապահպան, 2017 թ.-ին ՀՀ նախագահի կողմից արժանացել է շնորհակալագրի՝ «Երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագրի» զարգացման համար, 2020 թ.-ին ստացել է ՀՀ նախագահի մրցանակ (ներկայումս Պողոսյան մրցանակ) բնական գիտությունների զարգացման ոլորտում: Սարգիս Աղայանը մասնակցել է

հանրապետական և միջազգային բազմաթիվ գիտահետազոտական և համայնի ծրագրերի իրականացմանը: Նա տիրապետում է հայերենին, անգլերենին, ռուսերենին, պորտուգալերենին:

Ներկայացնելով ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի զարգացման իր տեսլականը՝

Սարգիս Աղայանն ասաց, որ անհրաժեշտ է մշակել ռազմավարություն, որի հիմնասյուններն են մասնակցային կառավարումը, արդյունավետ աշխատանքը և առողջ մրցակցությունը, համագործակցությունն ու մարդկային ռեսուրսները:

«Մեր երկարաժամկետ՝ 10-15 տարվա նպատակն այն է, որ կենտրոնն իր ցուցանիշներով դառնա Չայաստանի արդյունավետ 5 գիտական կենտրոններից մեկը, բազային ֆինանսավորումը կազմի կենտրոնի ընդհանուր ֆինանսական շրջանառության 20%-ը, ծավալվի առնվազն երկու ինքնաբավ գիտական ձեռնարկատիրական գործունեություն, իրականացվի կրթական գործունեություն: Վստահեցնում են, որ այս ամենին հասնելու համար կաշխատեն իրականացնել բոլոր քայլերը պատվով և պատասխանատվությամբ», - ասաց Սարգիս Աղայանը:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Լրացավ ռուս անվանի գիտնական-գրականագետ, բանաստեղծ, թարգմանիչ, հայագետ, Ռուսաստանում XIX դ. 80-ական թվականների վերջերից հայ ժողովրդի պատմության, գրականության ու արվեստի առաջին հիմնավոր ուսումնասիրող և մասսայականացնող Յուրի Վեսելովսկու ծննդյան 150-ամյակը։ Ստորև հակիրճ ներկայացնենք մեծ հայասերի կյանքի ուղին և գրական-հասարակական գործունեությունը։

Մոսկվայի համալսարանի պրոֆեսոր, համաշխարհային գրականության փայլուն հետազոտող, բազմաթիվ հոդվածների և ուսումնասիրությունների հեղինակ Ալեքսեյ Նիկոլաևիչն ու թարգմանչուհի Ալեքսանդրա Ադոլֆովնա Վեսելովսկիների որդի և ակադեմիկոս Ալեքսանդր Նիկոլաևիչ Վեսելովսկու եղբորորդի Յուրի Ալեքսեևիչ Վեսելովսկին ծնվել է Մոսկվայում 1872 թ. հուլիսի 6-ին։ Նախնական կրթությունը ստանալով տանը՝ 1886 թ. ընդունվում է Լազարյան ճեմարանի գիմնազիական բաժնի հիմնգործող դասարան։

Ընտանիքի հոգևոր բարենպաստ մթնոլորտը դարձավ ապագա գիտնականի ու գրականագետի ձևավորման համար որոշիչ գործոն։ Յու. Վեսելովսկու գիտական հետաքրքրությունների վրա, անկասկած, մեծ է եղել նաև գիմնազիական միջավայրի ազդեցությունը։ Այստեղ նրա հետաքրքրությունն առանձնապես գրավում են պատմութ-

պատմությունից։ Դրական պատասխան ստանալով բառարանի գրականության բաժնի վարիչ Ս. Վենգերովից՝ 1896-1899 թթ. նա բառարանում զետեղեց ութ հոդված՝ «Խրիմյան», «Մխիթարը և մխիթարյանները», «Նազարյանց», «Նալբանդյան», «Պռոշյան» «Հակոբ Պարոնյան», «Ռաֆայել Պատկանյան» և «Րաֆֆի»։

Հայ ժողովրդին, նրա պատմությանն ու գրականությանը մատուցած նշանակալից ծառայությունների համար 1900 թ. հունվարի 22-ին Մոսկվայի «Կոնտինենտալ» հյուրանոցում հայ հասարակայնությունը նշեց Յու. Վեսելովսկու գրական-հասարակական գործունեության տասնամյակը (1889-1899)։ Հոբելյանական համոզեմունքով նախորդող ու հաջորդող օրերին, ամիսներին Ռուսաստանի տարբեր վայրերից, արտասահմանից՝ հայ հասարակական-մտավորական շրջանակներից, ստանում է բազմաթիվ նամակներ ու հեռագրեր, գրվում են նրա գրական-հասարակական գործունեության մասին հոդվածներ ու ակնարկներ, որոնցում շեշտվում են հայերի համար կատարած գործի մեծ նշանակությունն ու կարևորությունը։

1900 թ. լույս տեսավ «Գրական ակնարկներ»-ի առաջին հատորը, որտեղ Յու. Վեսելովսկին, իր սկզբունքին հավատարիմ, հայ գրականության մասին քննական հոդվածները հրատարակեց եվրոպական և ռուսական գրակա-

ՄԵԾ ՀԱՅԱՍՏԵՐԸ. ՅՈՒՐԻ ՎԵՍԵԼՈՎՍԿԻ (Ծննդյան 150-ամյակի առթիվ)

յունը, աշխարհագրությունը, ռուս գրականությունը, ֆրանսերենը և մասամբ հին կլասիկ լեզուները։ Իր դասընկերների օգնությամբ շատ շուտ սովորեց նաև հայերեն այբուբենը, ապա սկսեց բավական ազատ հայերեն կարդալ ու գրել։ Նրա ուշադրությունը հատկապես գրավում են հայոց պատմությունն ու գրականությունը. սկսում է ուսումնասիրել հայ գրողների գործերը՝ օգտվելով Մ. Եմինի և Բ. Պատկանյանի թարգմանություններից։

Յու. Վեսելովսկին իր գրական գործունեությունը սկսել է իբրև բանաստեղծ։ Նա առաջին ռուս գրողն էր, ով, բանաստեղծական առաջին փորձերը կատարելով դեռևս դպրոցական տարիներին, դրանք նվիրել է Հայաստանին ու հայերին։ 1887-1888 թթ. Լազարյան ճեմարանում հրատարակվում էր հայ աշակերտության օրգան «Գործ» ձեռագիր շաբաթաթերթը, որի էջերում տեղ են գտել Յու. Վեսելովսկու «Հանուն Հայրենիքի», «Ծեր հայը փոքրիկ որդուն», «Լեոն VI», «Ճանաչո՞ւմ ես այն երկիրը» և այլ բանաստեղծություններ։ Դրանք հայ ժողովրդի անցյալի ու ներկայի նկատմամբ ռուս պատանու խոր համակրանքի և սիրո ջերմ արտահայտություններ են։ Հայասիրության խոսուն վկայություն է նաև այն, որ դեռ աշակերտ ժամանակ՝ 1889 թ., Յու. Վեսելովսկին, ծնողների հետ լինելով արտասահմանում, այցելում է Մխիթարյաններին Վենետիկում և Վիեննայում։ Ուշագրավ է, որ Յու. Վեսելովսկին իր ազգանունը կատակով ստորագրում էր՝ Գևորգ Ուրախյանց։

1890 թ. Յու. Վեսելովսկին մեղալով ավարտում է գիմնազիական դասընթացը և ընդունվում Մոսկվայի համալսարանի պատմաբանասիրական բաժնի, հաճախում ռուս ու արևմտաեվրոպական գրականության, պատմության, փիլիսոփայության դասախոսություններին։ Համալսարանում իր ընտրած բաժնի դասընթացն ավարտելուց հետո նա 1894-1895 թթ.՝ իբրև ազատ ունկնդիր, լսում է պրոֆ. Ն. Ի. Ստորոժնիկոյի և իր հոր դասախոսությունները՝ առավել հիմնավոր ուսումնասիրելու համար արևմտաեվրոպական գրականությունը։

1892 թ. Յու. Վեսելովսկին մի քանի շաբաթ ապրել է Նոր Նախիջևանում, հյուրընկալվել համադասարանցի և մտերիմ ընկերոջ՝ Մինաս Բերբերյանի սրտաբաց ընտանիքում։ Այդ օրերին ուսումնասիրել է նախիջևանահայերի պատմական անցյալը, նիստուկացը, բարբերը, մասնակցել է Վարդավառի տոնին, եղել է մշակութային և կրթական հիմնարկություններում՝ թատրոնում, դպրոցներում, այցելել է Աբ. Խաչ վանք, Մ. Նալբանդյանի շիրիմին։ Ուղևորությունից ստացած կենդանի տպավորությունների տակ Յու. Վեսելովսկին գրել է. «Մի հայկական անկյուն հարավային Ռուսաստանում (ռուս ուղևորի հիշողություններից)» գեղարվեստական ակնարկը։

1897 թ. Յու. Վեսելովսկին հանձնում է պետական հանձնաժողովի քննություն, ավարտում համալսարանի դասընթացը՝ արժանանալով առաջին աստիճանի վկայագրի։ 1898-1899 թթ. նա հրապարակային դասախոսություններ է կարդում Ռյազան և Կուրսկ քաղաքներում, 1900 թ.՝ Յարոսլավլում։ Ամեն տարի մի քանի շաբաթ անցկացնում է Պետերբուրգում՝ զբաղվելով գրական գործերով։

1898-1899 թթ. Յու. Վեսելովսկին մասնակցում է Լազարյան ճեմարանի նախկին սաների Ընկերության կանոնադրության վերջնական խմբագրման գործին. Ընկերության առաջին նիստում ընտրվում է Վարչության փոխա-

նորդ-անդամ։

Յու. Վեսելովսկու սկզբնական շրջանի աշխատություններում զգալի տեղ են գրավում հայ թատրոնի մասին հոդվածները՝ «Պետրոս Աղամյան» (1891), «Հայ դրամայի հնագույն շրջանը» (1892), «Ակրտիչ Պեշկեթաշյան» (1892), «Հայ բեմի պատմությունից։ Թիֆլիսի թատրոնն ու կենցաղային կատակերգությունը» (1892)։ Վերջինիս մեջ բարձր է գնահատել մասնավորապես Գ. Սունդուկյանին ու նրա «Պեպո», «Խաթաբալա», «Էլի մեկ զոհ», «Քանդած օջախ» պիեսները։

Դեռևս 1890 թ. լինելով Մոսկվայի համալսարանի պատմաբանասիրական բաժնի ուսանող՝ Յու. Վեսելովսկին մտածում էր հայ գրականության մասին ժողովածու հրատարակել՝ այն ռուս հասարակության միջավայրում մասսայականացնելու նպատակով։ Այդ գործին նա մասնակից դարձրեց Մ. Բերբերյանին և Ալ. Ծատուրյանին։ Ժողովածուն՝ «Հայ արձակագիրներ» վերնագրով, 800 օրինակով լույս տեսավ 1893 թ.։ Դրանում զետեղված էին Խ. Աբովյանի, Պ. Պռոշյանի, Բաֆու, Ռ. Պատկանյանի, Ծերենցի, Ղ. Աղայանի ստեղծագործություններից ընտիր նմուշներ ու նաև այդ հեղինակների կյանքին ու գործունեությանը նվիրված ակնարկներ։ Ժողովածուի նկարչական ձևավորումը կատարել էր անվանի նկարիչ Վ. Սուրենյանցը։

Ռուսաստանի առաջադեմ մտավորականությունը ողջունեց ժողովածուի հրատարակությունը. ռուս և հայ մամուլն արձագանքեց բազմաթիվ հոդվածներով ու գրախոսականներով։ Առաջին հատորի ջերմ ընդունելությունից ոգևորված՝ հրատարակիչները ձեռնամուխ եղան դրա երկրորդ հատորի կազմմանը։ Այն վերնագրվեց՝ «Հայ արձակագիրներ, դրամատուրգներ և բանաստեղծներ», որտեղ արձակի հետ (Շիրվանզադե, Նար-Դոս, Փափազյան, Լեո) ներկայացված էր նաև դրամատուրգիան (Սունդուկյան) ու պոեզիան (Պատկանյան, Շահագիզ, Պեշկեթաշյան, Դուրյան, Հովհաննիսյան, Ծատուրյան, Թումանյան, Լեռնեց)։ Յուրաքանչյուր հեղինակի գործերին նախորդում էր նրա մասին քննական-կենսագրական ակնարկ։

Սակայն ժողովածուի երկրորդ հատորը չհասավ ընթերցողին, քանի որ լույս էր տեսել առանց գրաքննության նախնական թույլտվության։ Ողջ տպաքանակը՝ 1200 օրինակ, բռնագրավվեց և ոչնչացվեց։ Մանրամասների մեջ չմտնելով՝ նշենք, որ դա ցարական իշխանությունների՝ հայ ժողովրդի ազգահալած քաղաքականության արտահայտություններից մեկն էր։

Այդ ցավալի պատմությունը, սակայն, չընկճեց Յու. Վեսելովսկուն. մեծ եռանդով շարունակեց թարգմանել ու մասսայականացնել հայ գրականությունը, մասնավորապես բանաստեղծներ Մ. Շահագիզի, Ռ. Պատկանյանի, Ա. Ծատուրյանի և ուրիշների գործերից հատվածներ։ Տպագրվեց Գ. Սունդուկյանի «Պեպո»-ն, որ թարգմանել էր Ա. Ծատուրյանի հետ։

Հարկ է ասել, որ հայ գրականության մասին Յու. Վեսելովսկու հոդվածները տպագրվում էին ոչ միայն հատուկ Հայաստանին նվիրված հրատարակություններում, այլ նաև տարբեր ժողովածուներում։ Նման հրատարակություն էր Բրոկհաուզի և Եֆրոնի «Հանրագիտական բառարանը»։ Յու. Վեսելովսկին դիմում է բառարանի խմբագրությանը՝ առաջարկելով հոդվածներ տպագրել հայ նորագույն ու հին գրականություններից, նաև Հայաստանի

նությունների ուսումնասիրության ընդհանուր շղթայի մեջ։ 1901 թ. հոդված գրեց Եղիշեի մասին՝ «Հերոսական դարաշրջանի գրական գործիչը» վերնագրով, որից հետո հրատարակեց «Հայ բանաստեղծ Սմբատ Շահագիզը» գիրքը՝ առաջին մեմագրությունը ռուսերենով։ 1905 թ.՝ այս գրքի վերահրատարակությունից անմիջապես հետո, Արմավիրում տպագրվեց «Ակնարկներ հայ գրականության և կյանքի» ժողովածուն։ Դրանում զետեղվել էին մամուլում նախկինում հրապարակված հոդվածները Դուրյանի, Պարոնյանի, Պատկանյանի և ուրիշների մասին, նաև ուսումնասիրություններ՝ նվիրված գրական ազդեցությունների խնդրին, ինչպես, օրինակ, «Վ. Հյուգոյի ազդեցությունը հայ գրականության վրա» և «Հայերի մասին որոշ հիշատակումներ XVIII դարի ռուսական պոեզիայում»։

Նկատենք, որ «Հայ արձակագիրներ» ժողովածուի հրատարակությունից հետո Յու. Վեսելովսկին մտածում էր հայ պոեզիայի մասին ամբողջով կազմել։ Եվ ահա 1907 թ. լույս է տեսնում «Հայկական մուսա» վերնագրով ժողովածուն՝ նրա և Գ. Խալաթյանի խմբագրությամբ։ Թարգմանություններին նախորդում էր Վեսելովսկու հոդվածը՝ «Մի քանի խոսք հայ նորագույն պոեզիայի մասին»։ Ժողովածուում ներկայացված էր XIX դ. և XX դարի սկզբի հայ պոեզիան։

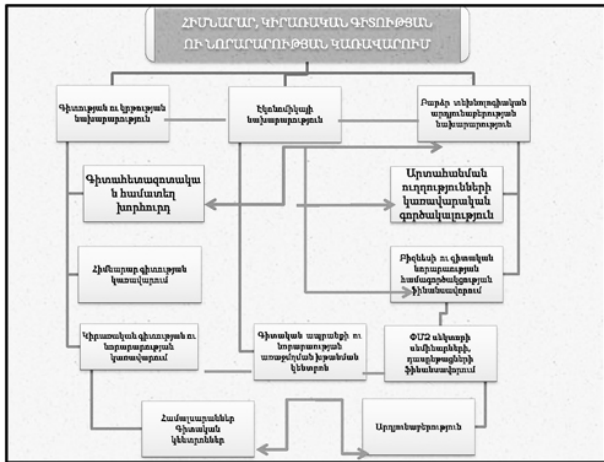
Վերը նշված ժողովածուի հրատարակությունից հետո Յու. Վեսելովսկին ձեռնամուխ է լինում գրականագիտական ուրույն փորձի, այն է՝ հարցաթերթիկով դիմում է հայ գրողներին՝ ռուս գրականության ազդեցությունը նրանց վրա պարզելու համար։ Հարկ է նշել, որ Յու. Վեսելովսկին երկար տարիներ մոտիկից ծանաչել և մտերիմ է եղել Ս. Շահագիզի, Մ. Բերբերյանի, Ա. Ծատուրյանի, Գ. Խալաթյանի, Վ. Սուրենյանի, Ա. Սպենդիարյանի, Հ. Հովհաննիսյանի, Շիրվանզադեի, Լ. Ստերյանի, Խ. Քյուչուկ-Հովհաննիսյանի և շատ ուրիշների հետ։ Լազարյան ճեմարանում ուսանելու տարիներին նրան ներկայացրել են Ռ. Պատկանյանին։ Հայ հասարակության միջավայրում նրա լայն ճանաչումն ու հեղինակությունն ապահովում են վերը նշված ձեռնարկի հաջողությունը. հավաքվում է անչափ հետաքրքիր և արժեքավոր նյութ։ Յու. Վեսելովսկին դիմել է հին և նոր սերունդների թե՛ բանաստեղծներին, թե՛ արձակագիրներին։ Հին սերնդի բանաստեղծներից պատասխաններ ստացվել են Աղայանից ու Շահագիզից, նորերից՝ Ծատուրյանից, Հովհաննիսյանից, Թումանյանից և Իսահակյանից, արձակ գրողներից՝ Սունդուկյանը, Լեոն, Նար-Դոսը, Շիրվանզադեն և Չուբարը։ Հարցման ենթարկված բոլոր գրողներն իրենց հիացմունքն են հայտնել ռուս բանաստեղծության ու արձակի տիտանների մասին։

Հայ գրողների պատասխանները Յու. Վեսելովսկին հասարակայնությանը ներկայացնում է դասախոսության տեսքով. 1908 թ. սկզբներին Պետերբուրգի հայկական խմբակում, ապա ապրիլի կեսերին Բաքվի կուլտուրական միության հրավերով երեք դասախոսություն է կարդում քաղաքի հասարակական ժողովարանի սրահում։ Ի մի բերելով դասախոսության նյութերը՝ Յու. Վեսելովսկին 1909 թ. Մոսկվայում հրատարակում է «Ռուսական ազդեցությունը ժամանակակից հայ գրականության վրա» վերնագրով գրքույկը։

Հայտնի է, որ Առաջին համաշխարհային պատերազմի սկզբից ռուս հասարակայնության ուշադրությունը մեծապես սևեռված էր Կովկասյան ճակատում տեղի ➤

ԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ. ՄԱՍ 3.

ԸԻՄՆԱՐԱՐ, ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Դիտարկվող վերլուծությունը նախորդ երկուսի շարունակությունն է, որի նպատակն է քննարկել հիմնարար, կիրառական գիտության ու նորարարության կառավարման առաջարկվող մոդելը:

Ներկայացվող բլոկ-սխեման մեխանիզմ է, որի կիրառմամբ կարելի է բարելավել կիրառական գիտության ներկա մակարդակը՝ հիմնվելով հիմնարար գիտության արդյունքների ու նորարարական մոտեցումների վրա:

Միջոցառումային կառույցների ստեղծման գաղափարը ժամանակի պահանջն է ու հրամայականը՝ ապահովելով համակարգման լավագույն մոտեցումներից մեկը:

Մոդելի առանձնահատկություններից է տարբեր նախարարությունների միջև համալիր աշխատանքի առաջարկվող տարբերակը: Մասնավորապես գիտահետազոտական համալսարանի խորհրդի անհրաժեշտությունը, որի կազմում են երառվում են տարբեր մասնագետներ՝ ընդգրկված 3 նախարարություններից, ինչը թույլ է տալիս կազմակերպել ու իրականացնել բազմակողմանի քննարկումներ, համադրելով շահերի դիտարկումը, համալիր գնահատական տալու գիտական խնդիրների առաջադրման, նրանց կարևորությանը նորարարության, տեխնոլոգիաների ու բիզնեսի տեսանկյուններից:

Առանձնահատուկ է նաև բիզնեսի, գիտական նորարարության համագործակցության համատեղ ֆինանսավորումը երկու նշված նախարարությունների կողմից, ինչը թույլ է տալիս հավասարակշռել գիտական նորարարական գաղափարները բիզնեսի զարգացման գերակա ուղղությունների հետ, բարձրացնել գիտական նորարարության արդյունավետությունը:

Մյուս ուշագրավ հատվածներից է կառուցվածքային առումով գիտական ապրանքի (արդյունքի) ու նորարարության առաջնության խթանման կենտրոնի ստեղծման

անհրաժեշտությունը, որը կկապի կիրառական գիտության զարգացման առաջնային ուղղությունները համալսարաններում ու գիտական կենտրոններում արդյունաբերության հետ: Դա կարող է իրականացվել երկրում արդյունաբերական թիրախային ուղղությունների զարգացումը կիրառական գիտական գաղափարների հետ համադրելով, իսկ ավելի կոնկրետ, կենտրոնում աշխատող մեծ ընտանիքների կողմից խթանելու պահանջարկ-առաջարկ համակարգի արդյունավետ աշխատանքը: Կառավարման շղթայի արդյունավետ աշխատանքի ապահովման համար անհրաժեշտ պայման է նաև, որպեսզի համալսարանի ղեկավարները, գիտական կենտրոնների ղեկավարները լինեն պրոֆեսիոնալ մենեջերներ, բարձրակարգ կառավարիչներ, այլ ոչ թե բարձրակարգ գիտնականներ, որոնք սերտ կապի մեջ կլինեն փոխտնօրենների հետ: Այդ դեպքում փոխտնօրենները կան գիտական խորհրդատուները միտված պիտի լինեն ապահովելու գիտական ուղղությունների զարգացման արդիական մոտեցումները, որոնց շարքում կարող են ներառվել ներքին գիտական խնդիրների ու միջազգային գործունեությանն ուղղված խորհրդատուներ կամ փոխտնօրեններ:

Այսպիսով, անհրաժեշտ են ոչ միայն բովանդակային խորքային փոփոխություններ, այլ նաև կառուցվածքային բարեփոխումներ՝ ուղղված գիտության ու արդյունաբերության կապի ապահովելուն, զարգացնելուն, հավասարակշռելուն: Նման համալիր աշխատանքը կնպաստի տնտեսության ներդաշնակ զարգացմանն ու նորարարության արդյունավետ ներառմանը:

(շարունակելի)

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ,
էկոլոգ-փորձագետ, կ.գ.թ.
20.08.21

ՄԵԾ ՀԱՅԱՍՏԵՐԸ...

➤6 ունեցող իրադարձությունների վրա, մասնավորապես՝ ռազմական թատերաբեմում հայտնված հայության ճակատագրին: Նման հետաքրքրության արձագանքն էր Հայաստանի պատմական անցյալի, ներկայի, մշակույթի մասին մեծաքանակ գրականության երևան գալը: Դրա խոսուն վկայություններից է մասնավորապես 1915 թ. Մոսկվայում Վեսելովսկու, Ջիվելեզովի, Կարա-Մուրզայի ջանքերով հրատարակված «Հայկական ժողովածու»-ն: Այն բացվում էր Վեսելովսկու «Հայաստան» բանաստեղծությամբ:

Դեռևս «Հայերի դրությունը թուրքիայում մինչև տեղությունների միջամտությունը» (1895) ուսումնասիրության մեջ Յու. Վեսելովսկին հանգամանորեն ներկայացրել է Հայկական հարցի ծագումն ու պատմությունը, դրա շուրջ ծավալված դիվանագիտական պայքարը, անդրադարձել Արևմտյան Հայաստանում բարենորոգումների նախագծերին և թուրքական կառավարության տված «երաշխյաքներին»: «Թուրքահայաստանի ողբերգությունը» (1915) աշխատության մեջ Վեսելովսկին խոր ցավով թվարկել է հայ ժողովրդի պատմության ողբերգական էջերը. «1890-ին տեղի ունեցավ Երզրունի հայտնի կոտորածը, ընդ որում հայ բնակչության ընդդիմության թույլ փորձերը սանձարձակ թուրք զինվորներն ու պաշտոնյաները խեղդեցին արյան մեջ: 1894-ին կատարվեց Սասունի ահավոր սպանողը, հրեշավոր մի բան՝ թուրքական կանոնավոր զորքի և քուրդ խուճանի համերաշխ գործակցությամբ, այս կոտորածը, ո-

րի հետ կապված մի շարք առանձին դրվագներ մեկը մյուսից զայրացուցիչ են, 1895 թվականի ջարդերի ու սպանությունների հետ միասին իրագործվում էին ծրագրված ու պարբերաբար»: Այդ արդյունք ջարդերի նպատակը, ըստ հայագետի, արևմտահայ ազգաբնակչության ոչնչացումն էր կամ «հնարավորին չափ» հայկական տարրի կրճատումն Արևմտյան Հայաստանում:

«Թշվառ երկրի զավակները» (1916), «Տառապյալ երեխաներ (թուրք-հայկական իրականության սարսափների աշխարհից)» (1917) հոդվածներում Վեսելովսկին բացահայտել է ցեղասպանության քաղաքականության գոհերի՝ հայ երեխաների ողբերգությունը:

1916 թ. Յու. Վեսելովսկին դառնում է Մոսկվայում հրատարակվող «Армянский вестник» շաբաթաթերթի ակտիվ աշխատակիցը. համարից համար այստեղ տպագրվում են հայ գրականության առանձին հարցերի մվիրված նրա հոդվածները, թարգմանությունները և բանաստեղծությունները:

«Հայերի ճակատագիրը ամերիկյան գրողի պատկերմամբ», «Լավ օրերի արշալույսին», «Հայերի ճակատագիրը և ռուսական նոր սերունդը», «Թուրքահայաստանի ճակատագիրը» և հրապարակախոսական այլ հոդվածներում Վեսելովսկին, անկեղծ մարդասիրությամբ ու համակրանքով բազմաշարժար ժողովրդի նկատմամբ, մերկացրել է թուրքական կառավարության հակահայ քաղաքականությունը, շղջափել Հայաստանի հասարակական-քաղաքա-

կան դերի, նրա ներկայի ու ապագայի հարցերը:

Յու. Վեսելովսկին այդ տարիներին Հայաստանին ու հայերին մվիրեց բանաստեղծությունների շարք՝ «Հայերին», «Հայաստանում», «Հայ ժողովրդին», «Ավերակների վրա», «Վարդան Մամիկոնյանի մահը», «Հայ կալանավորի մտորումները», որոնցում գովերգում է հերոսների երկիրը, հայ ժողովրդի՝ ազատության հասնելու անկոտրուն կամքը, հավատը լուսավոր ապագայի հանդեպ: «Նոր տարվա նախաշնին» (1918) բանաստեղծության մեջ հեղինակը հույս ունի Հայաստանը տեսնել թուրքական լծից ազատագրված: «Թող երկար սպասված ազատությունը փայլատակի նաև Հայաստանի համար»,- ահա մեծ հայտերի գերագույն ցանկությունը:

«Армянский вестник»-ի հաղորդման համաձայն՝ «Մոսկվայի հայկական հրատարակչությունը» 1918 թ. հրատարակության էր պատրաստում Յու. Վեսելովսկու «Հայկական հարցը և ռուս հասարակությունը» վերնագրով գիրքը. դրա ճակատագիրը, սակայն, անհայտ է:

Հայ և ռուս ժողովուրդների բարեկամությունը խորհրդանշող, Հայաստանի, նրա պատմության, մշակույթի, գրականության նկատմամբ ռուս հասարակության միջավայրում սեր և հետաքրքրություն սերմանող մեծ մարդասերը մահացավ երիտասարդ հասակում՝ 47 տարեկանում, 1919 թ. ապրիլի 11-ին:

Անուշավան ԶԱԲԱՐՅԱՆ
«Պատմաբանասիրական հանդես»-ի գլխավոր խմբագիր, բանասիրական գիտությունների դոկտոր

Մշակվում է սեյսմիկ ինտենսիվության տարածքային սանդղակի նախնական տարբերակը

ջատար գիտաշխատող Վանանդ Գրիգորյանը:

«Տարածքային սեյսմիկ սանդղակի անհրաժեշտության, դրա մշակման գիտական և կիրառական հիմքերը դրվել են 1988 թ.-ի Սպիտակի երկրաշարժի հետևանքների լայնածավալ ուսումնասիրության ժամանակ՝ Գյումրի և Սպիտակ քաղաքների տարածքներում երկրաշարժի ինտենսիվության գնահատման և խոշորամասշտաբ մակրոսեյսմիկ քարտեզներ կազմելու նպատակով:

Տարածքային սեյսմիկ սանդղակի մշակման հիմքում դրվել է երկու կարևոր գործոն: Առաջինը, ի տարբերություն ներկայում օգտագործվող MSK-64 սանդղակի, շինությունների տիպայնացումն իրականացվելու է ոչ թե ըստ նրանց կոնստրուկտիվ հատկությունների, այլ ըստ նրանց իրական սեյսմագիմվածության

աստիճանի: Երկրորդը՝ հաշվի են առնվելու մեր տարածաշրջանի շինարարության իրականացման ազգային-ավանդական առանձնահատկությունները և երկարամյա փորձը:

Շենքերի և շինությունների մեր կողմից առաջարկված նախնական տարակարգման հիման վրա իրականացվել են մանրամասն մակրոսեյսմիկ հետազոտություններ Սպիտակի երկրաշարժի ազդեցության գոտում գտնվող գրեթե բոլոր բնակավայրերում: Կազմվեցին Գյումրի, Սպիտակ, Վանաձոր, Ստեփանավան քաղաքների մանրամասն մակրոսեյսմիկ քարտեզները», - ներկայացրեց Վանանդ Գրիգորյանը:

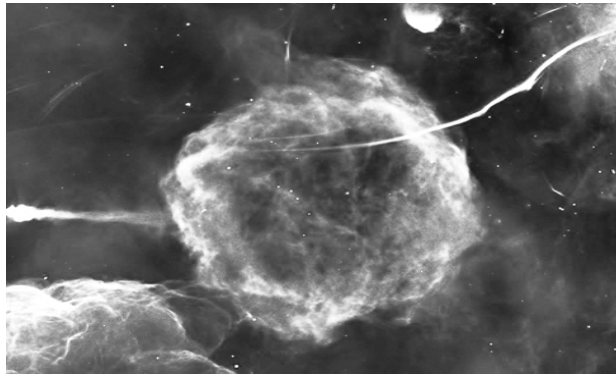
Տարածքային սեյսմիկ սանդղակի կիրառական մշակակությունը պայմանավորված է երկրաշարժերի ինտենսիվության առավել իրատեսական գնահատման

անհրաժեշտությամբ՝ առավել օբյեկտիվ ու արդյունավետ հակասեյսմիկ քաղաքականություն իրականացնելու նպատակով:

«Սեյսմիկ շրջանացման, միկրոշրջանացման մեթոդների կատարելագործում, սեյսմիկ վտանգի և ռիսկի գնահատման մեթոդաբանության մշակում՝ տարածքային առանձնահատկությունների հաշվառմամբ» թեմայով աշխատանքները կատարվում են ՀՀ ԳԱԱ նախագահության կողմից հաստատված հիմնարար գիտական հետազոտությունների ծրագրի շրջանակում: Կատարված հետազոտությունները զեկուցվել են մի շարք միջազգային գիտաժողովներում:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

Գիտնականները ցուցադրել են Ծիր Կաթինի «սիրտը»

Հարավային Աֆրիկայում տեղակայված MeerKAT ռադիոաստղադիտակի միջոցով գիտնականների միջազգային թիմը ցուցադրել է տիեզերական փոշու հետևում թաքնված մեր տիեզերքի կենտրոնը: Լուսանկարներում երևում է, որ այնտեղ փոթորիկ է տիրում: Ամենակենտրոնում գերմեծ Աղեղնավոր A անունը կրող սև խոռոչն է: Այս պատկերները ստանալու համար պահանջվել է 20 առանձին դիտարկում, որոնց միջոցով ստացվել էին պատկերներ՝ 70 տեռաբայթ ծավալով: Դրանց վերծանումը տևել է 3 տարի:

ՀՀ ԳԱԱ-ն հայտարարում է ակադեմիկոս Մկրտիչ Ներսիսյանի անվան մրցանակաբաշխություն ցեղասպանագիտության ոլորտի գիտնականների համար

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան հայտարարում է ակադեմիկոս Մկրտիչ Ներսիսյանի անվան մրցանակաբաշխություն ցեղասպանագիտության ոլորտի գիտնականների համար՝ Web of Science շտեմարանում հաշվառվող միջազգային գիտական պարբերականներում (Genocide Studies International, Holocaust and Genocide Studies, Journal of Genocide Research) հրապարակած՝ Հայոց ցեղասպանությունը լուսաբանող հոդվածների համար:

Մկրտիչ Ներսիսյանի անվան մրցանակաբաշխությունն ամենամյա է: Յուրաքանչյուր տարի հայտերի ներկայացման վերջնաժամկետը լինելու է ապրիլի 1-ը, մրցույթի արդյունքների ամփոփման ժամկետը՝ ապրիլի 15-ը, իսկ մրցանակների հանձնումը տեղի է ունենալու ապրիլի 20-23-ին: Տարեկան մրցանակային բազային ֆոնդը 1 000 000 (մեկ միլիոն) ՀՀ դրամ է: Մրցույթին կարող են մասնակցել ինչպես ՀՀ քաղաքացիները, այնպես էլ սփյուռքահայ ու արտերկրի գիտնականները:

Մրցույթին մասնակցելու հայտը պետք է լրացնել առցանց, հետևյալ հղումով՝ <https://forms.gle/LSYp3XUMEba8wp8k9>: Պարզաբանումների համար դիմել ՀՀ ԳԱԱ նախագահության գիտակազմակերպական բաժին՝ ք. Երևան, 0019, Մարշալ Բաղդամյանի պող. 24, էլ. փոստ՝ asyagaloyan@sci.am, հեռ.՝ 010 58-36-79, 010 52-04-77:

Ակադեմիկոս Մկրտիչ Ներսիսյանի մասին՝ այստեղ <https://www.sci.am/gratefulview.php?id=5>:

ՀՀ ԳԱԱ գիտության հանրայնացման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին

ԵԳԱԾ-ը հայտարարում է Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ միջազգային գիտական պարբերականներում հոդվածների տպագրության մրցույթ

«Երիտասարդ գիտնականների աջակցության ծրագիր»-ը հայտարարում է մրցույթ՝ Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ միջազգային գիտական պարբերականներում հոդվածներ տպագրելու համար: Հոդվածները պետք է տպագրված լինեն ըստ «Institute for Scientific Information (ISI JCR)»-ի տվյալների ազդեցության գործակից (ԱԳ) ունեցող ամսագրերում կամ ընդգրկված լինեն «Science Citation Index Expanded (SCIE)», «Social Sciences Citation Index (SSCI)», «Emerging Sources Citation Index (ESCI)», «Arts&Humanities Citation Index (AHCI)», «Scopus» միջազգային գիտատեղեկատվական շտեմարաններում:

Մեկ հոդվածի համար տրվող ֆինանսավորման չափը կազմում է 500.000 ՀՀ դրամ: Մրցույթին ներկայացվող գիտական հոդվածը պետք է տպագրված և հասանելի լինի առցանց կամ տպագիր տարբերակով՝ 2021 թվականի հոկտեմբերի 21-ից մինչև 2022 թվականի նոյեմբերի 20-ը ներառյալ ժամանակահատվածում: Մրցույթին դիմելու վերջնաժամկետը նոյեմբերի 20-ն է:

Յուրաքանչյուր հայտատու մրցույթին կարող է ներկայացնել առավելագույնը երկու գիտական հոդված: Հայտատուի կազմակերպությունը պետք է գրանցված

Մրցույթի մանրամասները՝ այստեղ https://drive.google.com/file/d/1fuaYNZKWSluf9MISDe0eABVACH6Zqc_0/view?fbclid=IwAR3PFC1iSq3KKGK-dnWGf5N3joQ0qKC_DhsyDQ8_x9LkUXZJaltjdFYIQL0s, իսկ մրցույթի հայտը՝ այստեղ <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSndrRwtBxrGP6QgCxxh0CB4Uzlt2DHIWF62XRsdL28dDlotbg/viewform>:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ ՊՈԱԿ-ը հայտարարում է մրցույթ «Մակրոտնտեսական հիմնախնդիրներ և ֆինանսներ» գիտական ուղղության ղեկավարի թափուր տեղի համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության այն քաղաքացիները, ովքեր ունեն համապատասխան մասնագիտությամբ գիտական աստիճան, գիտական գործունեություն ղեկավարելու և գիտական կադրեր պատրաստելու հնարավորություններ և փորձառություն:

Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել հետևյալ փաստաթղթերը.

- 1) գրավոր դիմում,
- 2) երկու լուսանկար՝ 3x4 չափսի,
- 3) աշխատանքային գրքույկի պատճենը,
- 4) ինքնակենսագրություն,
- 5) բարձրագույն կրթության դիպլոմի պատճենը,
- 6) գիտական աստիճանը հաստատող դիպլոմի

(դիպլոմների) պատճենը,

7) կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկը (լրացված),

8) տեղեկանք մշտական բնակության վայրից,

9) գիտական աշխատությունների ցանկը,

10) բնութագիր վերջին աշխատավայրից,

11) զինվորական գրքույկ կամ զինապարտության մասին փաստաթուղթ:

Փաստաթղթերը պետք է ներկայացնել մեկ ամսվա ընթացքում (հայտարարությունը հրապարակելու օրվանից) հետևյալ հասցեով՝ Երևան, Գր. Լուսավորչի 15, ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտ (կադրերի բաժին), հեռ. 54-86-72

ՔԵՏԱՔՐԵՐ Է

ՆՈՒՐԲ ԱՎԵՆԱՐԿ

Հյուսիսսիսիանի գեներալ Մակ Բելլանդը կողմնակից էր սպասողական տակտիկայի և երբեք առաջինը ռազմական գործողություններ չէր ձեռնարկում հարավցիների դեմ:

Մի անգամ նախագահ Լինքոլնից ստացավ հետևյալ ուղերձը. «Իմ թանկագին գեներալ, եթե հենց հիմա ձեր բանակը պետք չէ ձեզ, ես կուզեմայի որոշ ժամանակով այն պարտք վերցնել ձեզնից:

Հարգանքներով՝ Լինքոլն»:

○

Իտալացի ալքիմիկոս և բանաստեղծ Իոհան Ագուրե-տը Հռոմի պապ Լև 10-րդին ներկայացրեց իր պոեմը, որտեղ հանգամանորեն նկարագրել էր արճիճից և կապարից ոսկի ստանալու վստահելի եղանակը:

Բանաստեղծը, որ մեծ պարգևի էր հավակնում, զարմանքից քար կտրեց, երբ Պապը ալքիմիկոսին նվիրեց դատարկ քսակ՝ հետևյալ բառերով.

- Նման անգերազանցելի արվեստի տիրապետող անհատին, որպիսին Դուք եք, լիակատար երջանկության համար պակասում է դատարկ քսակը, որպեսզի ստացված ոսկին տեղավորի դրա մեջ:

Թե ինչպես Բեթհովենը նեղացրեց Գլինկային

Մի անգամ Գլինկան ներկա եղավ մի համերգի, որտեղ առաջին անգամ կատարվում էր Բեթհովենի 7-րդ սիմֆոնիան: Հրաշալի երաժշտությունն այնպես ազդեց Գլինկայի վրա, որ նա տուն վերադարձավ՝ արցունքն աչքերին:

Կոմպոզիտորի կինը, որ բացարձակապես անտարբեր էր երաժշտության նկատմամբ, անհամաձայնացած հարցրեց.

- Միշել, ի՞նչ է պատահել:

- Բեթհովենը, ահ այդ Բեթհովենը,- հազիվ կմնաց Գլինկան, և նորից արցունքներ թափվեցին նրա աչքերից:

- Աստված իմ, ի՞նչ է արել քեզ այդ սրիկա Բեթհովենը: Անհոծի նա...

○

Միլանի հռչակավոր «Լա Սկալա» թատրոնում ներկայացվում էր «Բորիս Գոդունով» օպերան: Գոդունովի դերում Ֆեոդոր Շալյապինն էր: Ներկայացման ավարտից հետո, հանդերձարանում Շալյապինին մոտեցավ հիացած մի իտալացի և ասաց.

- Ձեր մորուքն անկրկնելի է: Ես էլ կցանկանայի երգել այդպիսի մորուքով:

Ֆեոդոր Շալյապինը պատասխանեց.

- Սինյոր, քանի որ ամբողջ զաղտնիքը լոկ մորուքի մեջ է, ապա ցանկացած այծ կերգեր ինձնից ու ձեզնից էլ լավ:

Այս ասելով՝ նա դեմքից պոկեց մորուքը և կոխեց շշմած իտալացու ձեռքերի մեջ:

«Մեծ հաճույքով մորուքի հետ ձեզ կտայի նաև գլուխս, միայն թե, կարծում եմ, այն դեռևս ինձ պետք է գալու»:

○

Մի մարդ շուկայի մուտքի մոտ շուն է ծախում: Մի միջահասակ մարդ մոտենում է նրան և հարցնում.

- Իսկ ձեր շունը լիակատար առողջ է:

- Իհարկե, առողջ է, այն էլ՝ շատ:

- Խելացի՞ է:

- Այո, շատ խելացի է:

- Հավատարի՞մ է:

- Շատ, արդեն 5-րդ անգամ եմ վաճառում:

○

Էլեկտրոնիկան հեռուստացույցները դարձրեց տափակ, փողը հեռուստատեսությունը դարձրեց տափակ, իսկ տափակ ուղեղը շատ-շատերին դարձրեց հեռուստադիտող:

Գիտություն

Գլխավոր խմբագիր՝ Ա. ՏԵՐ-ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղդամյան 24բ, հեռ. 56-80-14, 077 31 63 76

Դասիչ՝ 69268, գրանցման վկայական՝ 448: Ստորագրված է տպագրության՝ 12.07.2022 թ.:

"ГИТУИОН" ("Hayka") gazeta HAH PA